

บทที่ 4

วิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมาย ข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผย

การวิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการคุ้มครองข้อมูลที่ไม่ให้เปิดเผยของไทย กับต่างประเทศในครั้งนี้ จะศึกษาถึงความเหมือนหรือความแตกต่างระหว่างกฎหมายคุ้มครองข้อมูลที่ไม่ให้เปิดเผย ของไทยโดยเปรียบเทียบกับประเทศสหราชอาณาจักร สหภาพยุโรปรวมถึง วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

ข้อมูลที่ไม่ให้เปิดเผย อาทิเช่น เชื้อชาติของเจ้าของข้อมูล ความเหมือน หรือความต่างในชาติพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง สถานภาพในสหภาพ แรงงาน สุขภาพ พฤติกรรมทางเพศ หรือประวัติอาชญากรรม เป็นต้น กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยมี 2 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบบัญญัติกฎหมายกลาง (Comprehensive Law) ซึ่งเป็นกฎหมาย ที่บังคับใช้กับผู้บันทึกและจัดเก็บข้อมูลของประชาชนทุกประเภท ทั้งของภาครัฐและเอกชน ทั้งข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับการเงิน ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับการลงทุน เกี่ยวกับการบริโภค ฯลฯ รูปแบบบัญญัติกฎหมายกลาง เป็นรูปแบบที่นิยมใช้กันมาก

2. รูปแบบบัญญัติกฎหมายเฉพาะเรื่อง (Sectoral Law) เป็นกฎหมายที่คุ้มครอง ข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะเรื่อง เช่นข้อมูลเกี่ยวกับการเงิน เกี่ยวกับทางการปกครอง เกี่ยวกับการ บริโภค ผู้รู้ในด้านกฎหมายไทยบอกว่า การบัญญัติกฎหมายเฉพาะสำหรับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลนั้น มีข้อเสีย กล่าวคือ ถ้าเกิดการละเมิดในส่วนที่ไม่ได้กำหนดไว้ในกฎหมายเฉพาะ ก็จะไม่ได้รับการคุ้มครอง ความเป็นจริง คือ การละเมิดข้อมูลส่วนตัวนั้น เกิดได้ทุกกรณีและทุกโอกาส จึงเป็นไปได้ยากที่กฎหมายเฉพาะจะครอบคลุมได้ทั่วถึง ดังนั้นกฎหมายกลางที่กล่าวในข้อ 1 ซึ่งถือเป็นกฎหมายครอบจักรวาล จะสร้างความมั่นใจให้แก่สังคมได้มากกว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา

¹มนู อรดีดลเชษฐ์, "การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและความมั่นคงปลอดภัยจากการใช้คลาวด์ ตอนที่ 2," [<http://ictandservices.blogspot.com/2012/06/2.html>] ,28 เมษายน 2556.

เป็นหนึ่งในไม่กี่ประเทศที่เลือกใช้บัญญัติกฎหมายเฉพาะ เช่นเรื่อง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลในส่วนของวีดีทัศน์ (Video Privacy Protection Act of 1988C),พระราชบัญญัติคุ้มครองเกี่ยวกับสื่อทางโทรทัศน์ (Cable Television Protection and Competition Act of 1992)

ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้บัญญัติกฎหมายให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นกฎหมายแบบเฉพาะเรื่องเช่นกัน ที่ได้บังคับใช้แล้วขณะนี้ คือพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 ซึ่งให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเฉพาะที่ถูกจัดเก็บอยู่กับส่วนราชการ นอกจากนี้ ยังมีประกาศภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 ของคณะกรรมการธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์ เรื่องแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ.2553 เพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากการให้บริการธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์ของภาครัฐ²

สำหรับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้ผ่านความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และอยู่ในระหว่างการศึกษาของรัฐบาลนั้น ตามบันทึกหลักการและเหตุผล ประกอบร่างพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าว ตอนหนึ่งมีใจความว่า "...โดยที่มาตรา 35 วรรคสาม และมาตรา 56 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย บัญญัติให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นการทั่วไป..." ถึงแม้จะมีการระบุว่าเป็นการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองทั่วไป คงยังต้องอาศัยนักกฎหมายช่วยศึกษาว่าจะครอบคลุมประเด็นสำคัญ ๆ เกี่ยวกับการให้บริการอย่างปลอดภัยหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "ข้อมูลส่วนบุคคล" ไว้ดังนี้ "ข้อมูลส่วนบุคคล หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา สถานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน หรือประวัติกิจกรรม บรรดาที่มีชื่อของบุคคลนั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวบุคคลนั้นได้ เช่นลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย"

โดยสรุปแล้ว หลักการ และรายละเอียดของกฎหมายที่ว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของแต่ละประเทศนั้นไม่แตกต่างกันมาก ซึ่งต้องให้เป็นภาระหน้าที่ของนักกฎหมาย และรัฐสภาที่จะช่วยปรับ และแก้ไข เพื่อให้การออกกฎหมายสำหรับคุ้มครองดูแลข้อมูลส่วนบุคคล

²เรื่องเดียวกัน

ได้ประกาศและบังคับใช้ ในฐานะประชาชนที่รอคอยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากหน่วยงาน จากภาครัฐและเอกชน

4.1 การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายไทย

4.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลอย่างชัดเจน ซึ่งรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้วย โดยกฎหมายมิให้มีการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคล ตามที่บัญญัติในมาตรา 35 ของรัฐธรรมนูญว่า³

“สิทธิของบุคคลในครอบครัวเกียรติยศชื่อเสียงตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครอง

การกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัวเกียรติยศชื่อเสียงหรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำมิได้เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ

บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

จากหลักดังกล่าวจะเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญได้บัญญัติรับรองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวไว้อย่างชัดเจน การละเมิดสิทธิดังกล่าวจะกระทำมิได้ เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีประสิทธิภาพ และเกิดผลในทางปฏิบัติจริงควรมีการกำหนดกลไกมาตรการและรายละเอียด ในการคุ้มครองในกฎหมายลำดับรอง เช่น พระราชบัญญัติเพื่อให้ผู้ที่อยู่ภายใต้กฎหมาย เช่น ประชาชน ผู้ประกอบการ ผู้ประมวลผลข้อมูล ผู้ควบคุมข้อมูลเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคล

4.1.2 พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

ในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 นี้ มีบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคลไว้เช่นกัน แต่เป็นการให้ความคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคล

³รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย

ที่อยู่ในความครอบครองของภาครัฐเท่านั้น ว่าด้วยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลหมายความว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงานบรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น หรือมีเลขหมายรหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้หนึ่งได้ เช่นลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย และเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน และเพื่อประโยชน์แห่งหมวดนี้ "บุคคล" หมายความว่าบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติไทยและบุคคลธรรมดาที่ไม่มีสัญชาติไทยแต่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย

ในกรณีที่เก็บข้อมูลข่าวสารโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบล่วงหน้าหรือพร้อมกับการขอข้อมูลถึงวัตถุประสงค์ที่จะนำข้อมูลมาใช้ ลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ และกรณีที่ขอข้อมูลนั้นเป็นกรณีนี้อาจให้ข้อมูลได้โดยความสมัครใจ หรือเป็นกรณีมีกฎหมายบังคับ

หน่วยงานของรัฐต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบในกรณีที่มีการจัดส่งข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลไปยังที่ใดซึ่งจะเป็นผลให้บุคคลทั่วไปทราบข้อมูลข่าวสารนั้นได้ เว้นแต่เป็นไปตามลักษณะการใช้ข้อมูลตามปกติ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่อยู่ในความควบคุมดูแลของตนต่อหน่วยงานของรัฐแห่งอื่นหรือผู้อื่น โดยปราศจากความยินยอมเป็นหนังสือของเจ้าของข้อมูลที่ให้ไว้ล่วงหน้าหรือในขณะนั้นมิได้ เว้นแต่เป็นการเปิดเผย

บุคคลย่อมมีสิทธิที่จะได้รู้ถึงข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน และเมื่อบุคคลนั้นมีคำขอเป็นหนังสือหน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารนั้นจะต้องให้บุคคลนั้น หรือผู้กระทำการแทนบุคคลนั้นได้ตรวจดูหรือได้รับสำเนาข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลนั้น และให้นำมาตรา 9 วรรคสอง และวรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม

การเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใด ถ้ากรณีมีเหตุอันควรเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมายก็ได้

ถ้าบุคคลใดเห็นว่าข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตนส่วนใดไม่ถูกต้องตามที่ เป็นจริง ให้มีสิทธิยื่นคำขอเป็นหนังสือให้หน่วยงานของรัฐที่ควบคุมดูแลข้อมูลข่าวสารแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารส่วนนั้นได้ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะต้องพิจารณาคำขอดังกล่าว และแจ้งให้บุคคลนั้นทราบโดยไม่ชักช้า

ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่แก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสารให้ตรงตามที่มีคำขอ ให้ผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารภายในสามสิบวันนับแต่วันได้รับแจ้งคำสั่งไม่ยินยอมแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือลบข้อมูลข่าวสาร โดยยื่นคำอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการ และไม่ว่ากรณีใด ๆ ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิร้องขอให้หน่วยงานของรัฐหมายเหตุคำขอของตนแนบไว้กับข้อมูลข่าวสารส่วนที่เกี่ยวข้องได้

ให้บุคคลตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 มีสิทธิดำเนินการตามมาตรา 23 มาตรา 24 และมาตรานี้แทนผู้เยาว์คนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือเจ้าของข้อมูลที่ตั้งแก่กรรมแล้วได้

เมื่อพิจารณาหลักการพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว เห็นได้ว่าการกำหนดให้หน่วยงานรัฐต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารราชการเพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบได้ โดยมีข้อยกเว้นสำหรับข้อมูลบางประเภทที่ไม่ต้องเปิดเผย หรืออยู่ในดุลยพินิจของหน่วยงานของรัฐ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยเฉพาะการเปิดเผยรายงานการแพทย์ที่เกี่ยวกับบุคคลใด ถ้ากรณีเหตุอันควร เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเปิดเผยต่อเฉพาะแพทย์ที่บุคคลนั้นมอบหมาย ทำให้โรงพยาบาลหรือสถานพยาบาล มักจะปฏิเสธการเปิดเผยรายงานการแพทย์ แก่บุคคลที่มีชื่อเจ้าของข้อมูล

4.1.3 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545

บริษัทข้อมูลเครดิตต้องทำการประมวลผลข้อมูลจากสมาชิกหรือจากแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนด และในการประมวลผลข้อมูลบริษัทข้อมูลเครดิตหรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประมวลผลข้อมูลแทน ต้องจัดให้มี ระบบจำแนกข้อมูลที่เกิดรักษาไว้ระบบการแก้ไขข้อมูลให้มีความถูกต้องสมบูรณ์และทันสมัยอยู่เสมอระบบรักษาความลับและความปลอดภัยของข้อมูลเพื่อป้องกันมิให้มีการนำข้อมูลไปใช้ผิดวัตถุประสงค์และมีให้ผู้นั้นไม่มีสิทธิได้รับรู้ข้อมูลรวมทั้งระบบป้องกันมิให้ข้อมูลถูกแก้ไขทำให้เสียหายหรือถูกทำลายโดยไม่ชอบหรือโดยไม่ได้รับอนุญาตระบบการขอใช้ข้อมูลและระบบการรายงานข้อมูลตามปกติระบบการตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลของเจ้าของข้อมูลระบบบันทึกและรายงานผลทุกครั้งเมื่อมีผู้เข้าถึงข้อมูลโดยมีกำหนดระยะเวลาไม่น้อยกว่าสองปีนับแต่วันที่มีการบันทึกของการเข้าถึงข้อมูลเพื่อให้เจ้าของข้อมูลตรวจสอบได้ระบบการทำลายข้อมูลที่มีอายุเกินกว่าที่คณะกรรมการกำหนดระบบหรือข้อกำหนดอื่นใดตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

การจัดระบบและข้อกำหนดให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่คณะกรรมการประกาศกำหนดเพื่อประโยชน์ในการคุ้มครองให้เป็นธรรมแก่เจ้าของข้อมูล

ให้เจ้าของข้อมูลมีสิทธิเจ้าของข้อมูลอาจเสียค่าธรรมเนียมในการตรวจสอบข้อมูลตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ทั้งนี้ไม่เกินสองร้อยบาทเมื่อเจ้าของข้อมูลใช้สิทธิในการตรวจสอบหรือขอแก้ไขข้อมูลของตนที่มีอยู่กับบริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกให้บริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกนั้นพิจารณาคำขอและตรวจสอบข้อมูลนั้นโดยเร็วและให้แจ้งผลการตรวจสอบหรือแก้ไขข้อมูลของตนพร้อมเหตุผลให้เจ้าของข้อมูลทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่รับคำขอ

ในกรณีที่บริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกเห็นว่าข้อมูลไม่ถูกต้องไม่ว่าด้วยเหตุใด ให้บริษัทข้อมูลเครดิตหรือสมาชิกนั้นแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องโดยเร็วรวมทั้งต้องแจ้งข้อมูลที่แก้ไขให้แก่แหล่งข้อมูลสมาชิกหรือผู้ใช้บริการที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องต่อไปด้วย

กรณีที่มีข้อโต้แย้งระหว่างเจ้าของข้อมูลกับบริษัทข้อมูลเครดิตเกี่ยวกับความถูกต้องของข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้ให้บริษัทข้อมูลเครดิตบันทึกข้อโต้แย้งพร้อมหลักฐานประกอบของเจ้าของข้อมูลไว้ในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลในการจัดทำรายงานข้อมูลเพื่อให้บริการแก่สมาชิกหรือผู้ใช้บริการบริษัทข้อมูลเครดิตต้องระบุในรายงานดังกล่าวด้วยว่ามีข้อโต้แย้งของเจ้าของข้อมูลในเรื่องใดบ้าง ในการนี้เจ้าของข้อมูลอาจอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด

หากมีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นระหว่างสถาบันการเงิน สมาชิกหรือผู้ใช้บริการกับบริษัทข้อมูลเครดิตหรือกับเจ้าของข้อมูลและไม่อาจหาข้อยุติได้ ให้บริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิกหรือผู้ใช้บริการบันทึกข้อโต้แย้งนั้นในระบบข้อมูลของเจ้าของข้อมูลนั้นพร้อมกับแจ้งให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบด้วย ในการนี้เจ้าของข้อมูลอาจอุทธรณ์ข้อโต้แย้งนั้นต่อคณะกรรมการเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดก็ได้

การอุทธรณ์ข้อโต้แย้งต่อคณะกรรมการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

เมื่อมีคำวินิจฉัยชี้ขาดของคณะกรรมการให้บริษัทข้อมูลเครดิต สถาบันการเงิน สมาชิกและผู้ใช้บริการปฏิบัติตามคำวินิจฉัยชี้ขาดนั้น

โดยทั่วไปแล้วการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่พบมากที่สุดคือ การคุ้มครองในเรื่องการห้ามมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล แต่ความจริงแล้วการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลนั้นไม่ได้มีเฉพาะกรณีการเปิดเผยข้อมูลเพียงอย่างเดียว ยังมีเรื่องของการใช้ประโยชน์จากข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ อันสืบเนื่องมาจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (Processing of Personal Data) ที่จัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์ โดยกฎหมายที่วางหลักเกณฑ์กลางมารองรับในเรื่องนี้ยังไม่มีในประเทศไทย คงมีเพียงพระราชบัญญัติประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545

เป็นกฎหมายฉบับเดียวที่บัญญัติการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับเครดิตโดยเฉพาะ โดยวางขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ห้ามจัดเก็บ การประมวลผลข้อมูล สิทธิและหน้าที่ของบริษัทข้อมูลเครดิต สมาชิก และผู้ให้บริการ การให้ความคุ้มครองแก่เจ้าของข้อมูล การกำกับดูแลบริษัทข้อมูลเครดิต บทลงโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญาในกรณีที่มีการฝ่าฝืนกฎหมาย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology) ในปัจจุบันซึ่งมีทั้งคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต การสื่อ สารผ่านดาวเทียม ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารข้ามทวีปเป็นจำนวนมาก และท่ามกลางการแข่งขันทางเศรษฐกิจที่ผู้ผลิตมุ่งหมายครอบครองส่วนแบ่งการตลาด ข้อมูลของผู้บริโภคต่างๆ บริษัทเอกชนย่อมมีความต้องการที่จะได้ข้อมูลมาเพื่อใช้ในการศึกษาวิจัยการตลาด ซึ่งหากเป็นกระบวนการปกติย่อมไม่เป็นปัญหา แต่ถ้าถูกนำไปใช้เกินขอบเขตย่อมส่งผลเสียให้เกิดขึ้นอย่างแน่นอน

ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีจึงมาพร้อมกับความเสี่ยงในการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลที่สามารถกระทำได้ง่ายแม้ว่าการเก็บรวบรวม การใช้ หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลจะเกิดขึ้นมานานโดยผ่านระบบธรรมดาด้วยมือมนุษย์ (Manual) ซึ่งปัญหาการละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวในข้อมูลส่วนบุคคลอาจไม่รุนแรงมากนัก เมื่อเทียบกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เนื่องด้วยพัฒนาการที่ก้าวหน้าของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเครือข่าย ประกอบกับราคาของชิ้นส่วนอุปกรณ์ที่ลดต่ำลง ส่งผลให้มีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ และให้บริการเพิ่มมากขึ้น ในการเก็บข้อมูลต่างๆรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลด้วย

จากสภาพปัญหาข้างต้นในอนาคต ภาครัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเตรียมการรองรับในหลายๆเรื่อง นับตั้งแต่มาตรการที่จะใช้คุ้มครองรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคลที่เปลี่ยนแปลงไปตามความก้าวหน้าของวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการบรรจุข้อมูลส่วนบุคคลไว้หลากหลายประเภทจำนวนมาก หรือข้อมูลส่วนบุคคลใหม่ๆ ที่ได้จากการศึกษาทางเทคโนโลยี ชีวภาพ ซึ่งสมควรที่จะต้องมีการวางกฎเกณฑ์ ขั้นตอน วิธีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลนั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม ตามมาตรฐานสากลที่ได้รับการยอมรับกัน ในระหว่างประเทศ เพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนในข้อมูลส่วนบุคคลของตน ตามสิทธิที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

4.1.4 ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ.

เนื่องจากในระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการเรียนรู้จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และการเรียนรู้จากกรณีของประเทศอื่นๆทำให้เกิดแนวความคิดที่จะพัฒนาการคุ้มครองสิทธิ

ขั้นพื้นฐานของประชาชนเพื่อต้องการสร้างความสมดุลระหว่างการให้ความคุ้มครองและส่งเสริมการประกอบการและทำให้เกิดกลไกและความเข้มแข็งในการให้ความคุ้มครองของภาครัฐ จึงได้มีการร่างกฎหมายขึ้น เพื่อให้มีมาตรการคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลและการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้กำหนดสาระสำคัญในการให้ความคุ้มครองสิทธิในข้อมูลส่วนบุคคลไว้ ดังนี้⁴

หลักการประมวลผลข้อมูล ได้กำหนดวิธีการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลสามารถกระทำได้โดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ วิธีการอัตโนมัติหรือวิธีการอื่นใด ซึ่งหมายถึงวิธีที่มีวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ในการจัดเก็บรวบรวม บันทึก จัดหมวดหมู่ ฯลฯ โดยจะกระทำมิได้ เว้นแต่ ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลและภายใต้วัตถุประสงค์การประมวลผล ซึ่งกำหนดให้มีการประมวลผลโดยชอบและกำหนดวัตถุประสงค์ ขอบเขต ระยะเวลา ฯลฯ โดยชัดแจ้ง (มาตรา 6) นอกจากนี้ยังกำหนดให้พยายามที่จัดเก็บข้อมูลโดยตรงจากเจ้าของข้อมูล รวมถึงการประมวลผลโดยมิได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลโดยชัดแจ้งจะกระทำมิได้ เว้นแต่ มีกฎหมายอื่นกำหนดเป็นการเฉพาะผูกพันตามสัญญา เพื่อการวิจัย ฯลฯ (มาตรา 13)

ร่างพระราชบัญญัตินี้ ได้กำหนดผู้ที่เป็นผู้ควบคุมมีหน้าที่คือ ต้องเก็บรวบรวม ข้อมูลเท่าที่จำเป็นกับวัตถุประสงค์ที่จะใช้หรือเปิดเผย และข้อมูลส่วนบุคคลที่จะใช้หรือเปิดเผยนั้น จะต้องถูกต้องครบถ้วน ก่อนจะเก็บรวบรวมข้อมูลต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่แน่นอนชัดเจน (มาตรา 7) ในกรณีที่ใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลแตกต่างไปจากวัตถุประสงค์ ที่เก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถกระทำได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมของเจ้าของข้อมูล หรือผู้แทน หรือโดยอำนาจของกฎหมายรักษาความปลอดภัยข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 12) และต้องเปิดเผยข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมการเก็บรักษา และการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลยอมรับสิทธิในการเข้าถึง และสิทธิในการแก้ไขข้อมูลของเจ้าของข้อมูลส่วนบุคคล กำหนดให้ข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับการประมวลผลจัดเก็บ และควบคุมโดยคำนึงถึงมาตรฐานทาง เทคโนโลยี และมาตรการความปลอดภัยอย่างเหมาะสม โดยจะต้องเป็นขั้นต่ำตามที่คณะกรรมการ ประกาศกำหนดไว้ (มาตรา 24) และการประมวลผลสิ้นสุดลงเมื่อผู้ประมวลผลหยุดการประมวลผล

⁴ ัญญพล สุวรรณเจษฎา, วิจัยรณร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลพ.ศ. ภาค 2 [ออนไลน์], เข้าถึงเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2556 ,จาก

<http://www.gotoknow.org/posts/64031>

และผู้ควบคุมได้แจ้งให้คณะกรรมการทราบ ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยของข้อมูลที่มีการประมวลผล (มาตรา 25)

สิทธิของเจ้าของข้อมูล คือสิทธิในการรับทราบรายละเอียดบางประการ เช่น สิทธิในการได้รับแจ้งวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 16) สิทธิในการเข้าถึงเพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคลของตนเอง (มาตรา 20) สิทธิในการร้องเรียนต่อคณะกรรมการและการเรียกร้องค่าเสียหาย (มาตรา 23)

การเปิดเผยข้อมูลโดยทั่วไปและการเปิดเผยข้อมูลเฉพาะเจาะจง กำหนดมิให้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่มีการประมวลผลโดยทั่วไปและโดยเฉพาะเจาะจง โดยปราศจากความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลโดยชัดแจ้ง (มาตรา 26) เว้นแต่เข้ากรณียกเว้นที่สามารถกระทำได้ ซึ่งข้อมูลห้ามประมวลผลตามร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้ข้อมูลบางประเภทที่ไม่สามารถประมวลผลได้ เว้นแต่ได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากเจ้าของข้อมูลและได้รับอนุญาตจากคณะกรรมการ (มาตรา 29)

การส่งและโอนข้อมูลไปประเทศอื่น ได้กำหนดให้การส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปนอกราชอาณาจักรนั้นจะกระทำมิได้ เว้นแต่ผู้ควบคุมจะแจ้งให้คณะกรรมการทราบ และห้ามส่งหรือโอนข้อมูลส่วนบุคคลไปยังประเทศที่มีได้มีบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (มาตรา 33) แต่มีกรณียกเว้นที่สามารถส่งหรือโอนข้อมูลไปยังนอกราชอาณาจักรได้ เช่น ได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลโดยชัดแจ้งหรือรักษาผลประโยชน์สาธารณะ ฯลฯ (มาตรา 34)

ร่างพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการที่เรียกว่าคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยมีคุณวุฒิหลายสาขาเช่นวิศวกรรม วิทยาการคอมพิวเตอร์ เศรษฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ฯลฯ กำหนดคุณสมบัติของกรรมการ และการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการรวมถึงกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ เช่นกำหนดนโยบาย มาตรการมาตรฐานการประมวลผลตรวจสอบการดำเนินงานให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ ฯลฯ (มาตรา 35)

การร้องเรียน และการอุทธรณ์ เป็นการกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการอุทธรณ์หรือเรียกร้องต่อคณะกรรมการในกรณีที่หน่วยงานดำเนินการใดๆกับข้อมูลส่วนบุคคลแล้วก่อให้เกิดความเสียหายต่อเจ้าของข้อมูลรวมทั้งกำหนดให้คณะกรรมการวางหลักเกณฑ์เพิ่มเติมได้ (มาตรา 52)

บทกำหนดโทษ เป็นการวางหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา ณ กรณีที่เกิดความเสียหายขึ้นจากการดำเนินการที่มีชอบหรือฝ่าฝืนบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 58)

เมื่อพิจารณาขอบเขตของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจากบทบัญญัติของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแล้วพบว่ามิได้ระบุจำกัดเอาไว้ว่าใช้เฉพาะวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนั้นจึงตีความได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลใช้บังคับกับทั้งการดำเนินการ ต่อข้อมูลส่วนบุคคลโดยวิธีการทั่วไปตามปกติโดยบุคคล และวิธีการอัตโนมัติหรือการประมวลผลด้วยอิเล็กทรอนิกส์

ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. มุ่งคุ้มครองสิทธิความเป็นส่วนตัวซึ่งจะมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่างๆ โดยจะมีการกำหนดสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลส่วนบุคคล และอาจมีการจัดตั้งองค์กรขึ้นเพื่อดูแลและตรวจสอบการเข้าถึงข้อมูลได้ อีกทั้งยังมีการกำหนดบทลงโทษในการกระทำความผิด โดยมีการกำหนดความผิดและบทลงโทษไว้เช่น ความผิดในการทำการใดๆ ต่อข้อมูลส่วนบุคคลโดยทุจริต หรือเพื่อให้ผู้อื่นเสียหายหรือความผิดในการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลโดยมิชอบ หรือแม้แต่การเปิดเผยกิจการของผู้อื่น เนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้และมีการแก้ไขข้อมูลส่วนบุคคล จนทำให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญซึ่งความผิดดังกล่าวนี้จะมีบทลงโทษคือ การถูกจำคุก และการถูกปรับตามฐานความผิด บุคคลที่ซึ่งได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ บุคคลตามมาตรา 35 วรรคสาม และมาตรา 56 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยวางหลักให้บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตนและการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล

ดังนั้น บุคคลทุกคนทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยหรือบุคคลต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ย่อมสามารถได้รับความคุ้มครองตามร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

4.2 วิเคราะห์ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผย

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลถึงแม้ว่าจะมีการพัฒนาและแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมอยู่เสมอ แต่อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวก็ยังคงมีปัญหาเนื่องจากปัจจัยหลายประการ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.2.1 ปัญหาข้อจำกัดของการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

ในประเทศสหราชอาณาจักรได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ค.ศ. 1998 (Data Protection Act 1998) ขึ้น เพื่อให้รัฐบาลอังกฤษได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบุคคลที่ยังมีชีวิตอยู่และระบุตัวตนได้ เป็นกฎหมายหลักว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลในประเทศสหราชอาณาจักร ถึงแม้ว่าตัวพระราชบัญญัติเองไม่ได้อ้างถึงสิทธิความเป็นส่วนตัวก็ตาม แต่ก็ได้ถูกกำหนดให้นำกฎหมายของประเทศสหราชอาณาจักรมาปฏิบัติร่วมกับกฎหมายคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลแห่งสหภาพยุโรป ค.ศ. 1995 (EU Data Protection Directive 1995) ด้วย ซึ่งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิทธิส่วนบุคคลเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนตัว

ประเทศในสหภาพยุโรป มีการบังคับใช้กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งเป็นไปตามอนุสัญญาโดยมีประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปได้ลงนามไว้ โดยมีหลักกฎหมายและกระบวนการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล(ซึ่งอย่างเป็นทางการคือ Directive 95/46/EC ว่าด้วยการคุ้มครองปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลและว่าด้วยการส่งถ่ายข้อมูลนั้นระหว่างประเทศ) เป็นกฎหมายของสหภาพยุโรปซึ่งกำหนดกฎเกณฑ์เพื่อใช้ในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลภายในประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปเป็นส่วนประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของกฎหมายว่าด้วยความเป็นส่วนตัวและสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป ซึ่งเมื่อวันที่ 25 มกราคม ค.ศ. 2012 คณะกรรมาธิการยุโรปได้เปิดเผยร่างกฎข้อบังคับว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของประเทศในแถบยุโรปออกมา โดยจะนำมาบังคับใช้แทนกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่อไป

สำหรับประเทศไทย แม้จะปรากฏให้เห็นว่ามีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาตั้งแต่ระดับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประมวลกฎหมายอาญา เรื่อยมาจนกระทั่งกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ.2545 เป็นต้น การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามกฎหมายไทยก็มีได้กำหนดไว้ในกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งเพียงฉบับเดียว แต่เป็นการคุ้มครองไว้อย่างกระจัดกระจายตามกฎหมายต่างๆ

เมื่อนำหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามหลักสากลและกฎหมายฉบับต่างๆ ที่มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมาพิจารณาแล้ว พบว่า แม้รัฐธรรมนูญของไทยจะบัญญัติให้มีการคุ้มครองสิทธิในความเป็นอยู่ส่วนตัวของบุคคลซึ่งมีความหมายรวมถึงข้อมูล

ส่วนบุคคลไว้ และถือได้ว่าการบัญญัติเช่นนี้มีค่าบังคับอยู่ในตัว โดยมีต้องอาศัยกฎหมายลำดับรองใดๆ มารองรับ กล่าวคือ ผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองหรือให้ความคุ้มครองสามารถใช้สิทธิทางศาลได้ โดยกล่าวอ้างบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อป้องกันสิทธิและเสรีภาพของตนได้เลยก็ตาม แต่ลักษณะการให้ความคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญเป็นการให้ความคุ้มครองในระดับกว้างซึ่งโดยปกติมีอาจวางหลักเกณฑ์หรือมาตรการต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นรายละเอียดไว้ในรัฐธรรมนูญได้ ดังนั้นบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเพียงอย่างเดียวไม่น่าจะให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้อย่างเพียงพอ และยังมีข้อจำกัดอยู่มาก

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ประเทศสหราชอาณาจักรและประเทศในสหภาพยุโรป ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก เนื่องจากได้มีการตราขึ้นเป็นพระราชบัญญัติใช้บังคับโดยเฉพาะเจาะจง ซึ่งได้บังคับใช้ทั้งหน่วยงานของรัฐและเอกชน แต่ในประเทศไทยยังคงอยู่ในระหว่างการพัฒนากฎหมาย ร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อให้มีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของเอกชน ที่รอบคอบและรัดกุมมากยิ่งขึ้น โดยยึดถือพื้นฐานต่างๆ ที่ได้ใช้บังคับก่อนตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติต่างๆ อาทิเช่น พระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545

4.2.2 ปัญหาหน่วยงานของรัฐมีอำนาจอย่างกว้างขวางในการขอประมวลผลจากการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานเอกชน

ประเทศสหราชอาณาจักร บุคคลหนึ่งจำเป็นต้องแสดงความยินยอมต่อการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของตนต่อผู้ควบคุมข้อมูลและยินยอมต่อวัตถุประสงค์สำหรับการประมวลผลเหล่านั้นด้วย บุคคลผู้นั้นอาจจะระบุดำเนินการนั้นเป็นลายลักษณ์อักษร หากไม่มีการสื่อสารกันก่อนจะไม่นับตีความว่าเป็นการยินยอมแม้รัฐจะเป็นผู้ใช้อำนาจในการขอจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลก็ตาม

การแสดงความยินยอมนั้นจะต้องพิจารณาถึงวัยวุฒิและคุณวุฒิของบุคคลนั้นและภาวะแวดล้อมอื่นๆ ด้วย ตัวอย่างเช่น หากองค์กรหนึ่งมีความตั้งใจที่จะเก็บรวบรวมหรือใช้ข้อมูลส่วนบุคคลนั้นต่อไป หลังจากที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลนั้นได้จบสิ้นลงแล้ว ก็จะต้องมีการยินยอมจากเจ้าของข้อมูลด้วยและถึงแม้ได้มีการยินยอมแล้วก็ตาม ก็มีได้หมายความว่า เป็นการยินยอมตลอดไป ถึงแม้ว่าในกรณีส่วนใหญ่การยินยอมนั้นจะใช้ระยะเวลาเท่ากับความเป็นในการประมวลผลข้อมูลเท่านั้น บุคคลนั้นก็สามารถอนคำยินยอมนั้นได้เช่นกัน โดยขึ้นอยู่กับลักษณะการยินยอมและสภาพแวดล้อมซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลนั้นถูกเก็บรวบรวมและถูกใช้ไป พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของสหราชอาณาจักรยังกำหนดด้วยว่าข้อมูลที่ไม่ให้

เปิดเผยจะต้องได้รับการประมวลผลตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้อย่างเคร่งครัด และการมีการแสดงความยินยอมอย่างชัดเจน

ขณะที่ ประเทศในสหภาพยุโรปได้กำหนดหลักสำคัญการจับเก็บและการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลว่า เจ้าของข้อมูลต้องได้รับแจ้งเมื่อข้อมูลนั้นได้ถูกจัดเก็บรวบรวมไว้ รวมถึงต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการที่ข้อมูลนั้นจะถูกประมวลผล ซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูลอีกเช่นกัน หลักสำคัญนี้รวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลประเภททั่วไปและข้อมูลส่วนบุคคลประเภทที่ไม่ให้เปิดเผย ซึ่งในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยนั้นจะมีข้อกำหนดในการจัดเก็บและการประมวลผลที่เข้มงวดมาก

ประเทศไทยเนื่องจากมีกฎหมายน้อยฉบับที่บัญญัติถึงข้อห้ามในการจัดเก็บ ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการประมวลผลที่เป็นมาตรฐานเดียวกันที่หน่วยงานของรัฐ มีอำนาจอย่างกว้างขวางในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติเฉพาะต่างๆ ย่อมก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อการใช้อำนาจของฝ่ายปกครองตามอำเภอใจในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลที่มากเกินไปจนสมควร และไม่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานในหน้าที่มากยิ่งขึ้นด้วย

ในประเทศไทยมีกฎหมายที่มีลักษณะเข้าไปควบคุมกำหนดหน้าที่ของเอกชน ในการขออนุมัติจากฝ่ายปกครอง เกี่ยวกับการประกอบธุรกิจหรือกิจการต่างๆ เช่น โรงแรม โรงรับจำนำ หอพัก โรงงาน เป็นต้น ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเอกชนที่มาขออนุญาตดำเนินกิจการ นอกจากนี้ในบางกิจการที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก เช่น โรงแรม กฎหมายก็กำหนดหน้าที่ให้เอกชนมีหน้าที่ต้องจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของผู้มาใช้บริการ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐสามารถตรวจสอบ โดยไม่ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบ เมื่อพิจารณาถึงข้อกำหนดในการจัดเก็บข้อมูลเหล่านี้แล้ว ส่วนใหญ่ไม่ปรากฏในพระราชบัญญัติแต่อย่างใด และถึงแม้จะได้มีการออกกฎหมายลำดับรองออกมารองรับ ก็ไม่ปรากฏว่ามีข้อห้าม ตลอดจนวิธีการจัดเก็บที่วางมาตรฐานปกป้องคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไว้แต่อย่างใด ซึ่งขณะนี้ มีแต่เพียงพระราชบัญญัติการประกอบธุรกิจข้อมูลเครดิต พ.ศ. 2545 เท่านั้น ที่มีกรอบในการจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลไว้

ในส่วนของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ได้กำหนดให้การจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อการประมวลผล ต้องแจ้งให้เจ้าของข้อมูลทราบ อีกทั้งต้องระบุวัตถุประสงค์สำหรับการขอประมวลผลด้วย แต่ในส่วนของ การจัดเก็บข้อมูลนั้นยังคงเป็นไปตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งยังคงไม่ชัดเจน จึงอาจเกิดความเสี่ยงในการใช้อำนาจรัฐ

ดำเนินการขอประมวลผลข้อมูลเหล่านั้น อีกทั้งยังเป็นอันตรายในส่วนของข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมากกับเจ้าของข้อมูลเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าประเทศสหราชอาณาจักร และประเทศในสหภาพยุโรป ใช้หลักการแสดงความยินยอมของเจ้าของข้อมูลในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล ในขณะที่ประเทศไทยไม่มีกฎหมายใดบังคับใช้ ซึ่งในส่วนของร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ยังกำหนดอำนาจอำนาจของรัฐบาลจัดเก็บและการประมวลผลอย่างคลุมเครือ

4.2.3 ปัญหาการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลขององค์กรหรือหน่วยงานเอกชนที่อยู่ภายใต้บังคับของกฎหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลในองค์กรหรือหน่วยงานเอกชนไม่ใช่เพียงการเก็บรวบรวมไว้เพื่อใช้เชิงธุรกิจหรือเชิงพาณิชย์เท่านั้น แต่ยังมีการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลในเรื่องอื่นๆ ที่องค์กรหรือหน่วยงานนั้นๆ จะต้องใช้เป็นฐานข้อมูล ซึ่งบางองค์กรหรือหน่วยงานอาจจะต้องมีรูปถ่าย หรือสำเนาเอกสาร อาทิ สำเนาบัตรประชาชนตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาวุฒิการศึกษา เพื่อประกอบการสมัครงาน หรือประกอบการกรอกข้อมูลประวัติพนักงาน ซึ่งรูปถ่ายหรือสำเนาเอกสารดังกล่าวเป็นข้อมูลส่วนบุคคลอย่างหนึ่งเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจรวมถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยผู้ควบคุมข้อมูลจำเป็นต้องมีหลักในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลเหล่านั้น

พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของราชอาณาจักรนั้น ได้กำหนดหน้าที่และควบคุมการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลโดยองค์กรหรือบริษัทต่างๆ รวมทั้งหน่วยงานของรัฐ ว่ากระทำไปในทางใดแต่ละบุคคลที่มีความรับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูลนั้น จะต้องปฏิบัติตามกฎข้อบังคับอย่างเข้มงวดที่เรียกว่า "หลักเกณฑ์ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนตัว" ซึ่งผู้ควบคุมข้อมูลจะต้องมั่นใจว่าข้อมูลนั้นถูกประมวลผลไปอย่างยุติธรรมและถูกต้องตามกฎหมายหรือ ถูกประมวลผลโดยมีขอบเขตจำกัด หรือตามวัตถุประสงค์ที่ระบุเจาะจงไว้ รวมถึงถูกประมวลผลในทางที่พอเหมาะ ตรงประเด็น และไม่มากเกินไปที่จะยอมรับได้ อีกทั้งยังมีการคุ้มครองทางกฎหมายที่เข้มงวดมากขึ้นด้วยสำหรับข้อมูลที่ไม่ให้เปิดเผย เช่น ภูมิหลังเกี่ยวกับชาติพันธุ์ โดยในส่วนนี้จะมีการระบุถึงข้อกำหนดที่เข้มงวดและชัดเจนมากยิ่งขึ้นในการเก็บข้อมูลและการนำไปประมวลผล

ในสหภาพยุโรปความรับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูล นั้นตกอยู่กับผู้ควบคุมดูแลข้อมูลซึ่งหมายถึงบุคคลธรรมดาหรือมิใช่บุคคลธรรมดา (หุ่นยนต์หรือเครื่องจักรกล) เจ้าหน้าที่หน่วยงานสาธารณะ ตัวแทนหรือนิติบุคคลหรือบริษัทมหาชน ซึ่งเป็นผู้กำหนด

วัตถุประสงค์และวิธีการในการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล โดยที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะต้องทำการแจ้งความแก่เจ้าหน้าที่ตรวจตราก่อนที่จะเริ่มมีการดำเนินการประมวลผลข้อมูล

ตามร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ยังคงเป็นการกำหนดแนวทางปฏิบัติ ผู้ควบคุมการประมวลผลนั้นยังคงกำหนดเพียงแต่เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ และเป็นผู้ที่มีความน่าเชื่อถือเท่านั้น ไม่ได้เป็นหลักเกณฑ์หรือข้อบังคับอย่างเข้มงวด

สรุปได้ว่า ในประเทศไทยยังไม่มีหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดที่ชัดเจนสำหรับผู้ควบคุมข้อมูล ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยก็เป็นได้ โดยที่ในประเทศสหราชอาณาจักรและประเทศในสหภาพยุโรป ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับผู้ควบคุมข้อมูลสำหรับการประมวลผล โดยตั้งหลักเกณฑ์การประมวลผลที่ได้พิจารณาถึงการเปิดเผยข้อมูลสำหรับการนำข้อมูลไปใช้ ในขณะที่ประเทศไทยยังยึดถือหลักประสบการณ์ที่อาจเกิดข้อผิดพลาดได้

4.2.4 ปัญหาการกำหนดขอบเขตและระบุประเภทของข้อมูลส่วนบุคคล

ประเทศสหราชอาณาจักร ได้มีการแยกแยะประเภทไว้อย่างชัดเจน ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (Personal Data) ตาม Section 1 (1) แห่ง พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ค.ศ. 1998 (Data Protection Act 1998) ได้บัญญัติคำนิยามศัพท์ดังกล่าวไว้ว่า "ข้อมูลส่วนบุคคลหมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดาที่มีชีวิตอยู่โดยอาศัยข้อมูลนั้นเอง หรือ ข้อมูลนั้นเองประกอบกับข้อมูลอื่นที่อยู่ในความครอบครองของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล แต่ในความเป็นไปได้ที่ผู้ควบคุมดูแลข้อมูลจะได้ข้อมูลนั้นมาอยู่ในครอบครองในอนาคต ทั้งนี้รวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวบุคคลธรรมดา และการแสดงเจตนาของผู้ควบคุมดูแลข้อมูล หรือบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดานั้นด้วย" และ "ข้อมูลที่ไม่สามารถเปิดเผยได้" จะบัญญัติ คำนิยามไว้ใน (Personal Data) Section 2 แห่ง Data Protection Act 1998 ว่าหมายถึง ข้อมูลส่วนบุคคลซึ่งประกอบด้วยข้อมูลเกี่ยวกับเชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ของเจ้าของข้อมูล ความคิดเห็นทางการเมือง ความเชื่อทางศาสนาและความเชื่อต่างๆ ที่มีลักษณะเดียวกัน การเป็นสมาชิกของสมาคม หรือสหภาพแรงงาน สุขภาพทางกายและจิตใจ พฤติกรรมทางเพศ การกระทำผิดหรือการถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดของเจ้าของข้อมูล ซึ่งการแบ่งประเภทเช่นนี้ส่งผลกระทบต่อ การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลนำไปใช้ โดยที่ข้อมูลในส่วนที่กระทบต่อความรู้สึกซึ่งไม่ให้เปิดเผย นั้นต้องผ่านหลักเกณฑ์หลายขั้นตอน

อย่างไรก็ตามในสหภาพยุโรปข้อมูลส่วนบุคคล (Personal Information) ถูกนิยามว่าเป็น "ข้อมูลใดๆก็ตามที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา (ที่เรียกว่า "เจ้าของข้อมูล") ซึ่งระบุตัว หรือ อาจระบุตัวบุคคลนั้นได้ บุคคลที่อาจถูกระบุตัวได้คือบุคคลซึ่งสามารถระบุตัวได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรง

หรือทางอ้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยการอ้างอิงจากหมายเลขเฉพาะของบุคคล (Identification Number) หรือจากปัจจัยอื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะในทางร่างกาย จิตใจ ฐานะทางเศรษฐกิจ เอกลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น” ซึ่งคำนิยามนี้มีความหมายที่กว้างมาก ข้อมูลคือ “ข้อมูลส่วนบุคคล” ครอบคลุมที่คนหนึ่งสามารถเชื่อมจากข้อมูลนั้นแล้วไปถึงตัวอีกบุคคลหนึ่งได้ ถึงแม้ว่าบุคคลที่ครอบครองข้อมูลนั้นอยู่ จะไม่สามารถทำการเชื่อมโยงนี้ได้ บางตัวอย่างของ “ข้อมูลส่วนบุคคล” เช่น ที่อยู่ หมายเลขบัตรเครดิต รายการทางบัญชีธนาคาร ประวัติอาชญากรรม เป็นต้นซึ่งในส่วนนี้ทางสหภาพยุโรปยังเป็นการระบุการแบ่งประเภทข้อมูลส่วนบุคคลอย่างกว้าง โดยใช้คำว่าข้อมูลใด ๆ ก็ตามที่เกี่ยวกับเจ้าของข้อมูลซึ่งระบุตัวหรืออาจระบุตัวบุคคลนั้นได้ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

ในประเทศไทยหลักกฎหมายหรือมาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแต่ละประเภท ยังไม่มีความชัดเจน ย่อมส่งผลให้เกิดปัญหาการใช้และการห้ามใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเนื่องด้วยการที่จะใช้ข้อมูลส่วนบุคคลไม่ว่าจะเป็นประเภททั่วไปหรือประเภทที่ไม่สามารถเปิดเผยได้นั้น หากว่ากฎหมายมีลักษณะที่คุ้มครองเข้มงวดมากจนเกินไปหรือหย่อนจนเกินไป อาจทำให้เกิดความไม่สมดุลระหว่างสิทธิของเจ้าของข้อมูลที่จะได้รับความคุ้มครองกับผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ได้ระบุถึงข้อมูลห้ามประมวลผล ซึ่งได้แก่ เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ความเชื่อทางศาสนา ปรัชญาหรือลัทธิความเชื่อ ความคิดเห็นทางการเมือง สุขภาพ และข้อมูลอื่นที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ซึ่งไม่ชัดเจนและไม่มีการระบุถึงรายละเอียดที่แน่นอน อาจส่งผลให้การประมวลผลและการนำไปใช้เกิดความผิดพลาดกับผู้ควบคุมข้อมูล หรือผู้ประมวลผล และส่งผลเสียที่ร้ายแรงต่อเจ้าของข้อมูล

ดังนั้น จึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าในประเทศไทยสหราชอาณาจักรมีการระบุถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ควบคุมข้อมูลสามารถนำข้อมูลนั้นไปประมวลผลเพื่อใช้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องผ่านเงื่อนไขที่เข้มงวด แต่ในสหภาพยุโรปนั้น ยังมีการระบุในส่วนข้อมูลส่วนบุคคลประเภทข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยแบบกว้าง และไม่สามารถระบุถึงข้อมูลส่วนบุคคลที่ไม่ให้เปิดเผยอย่างแน่นอนและตายตัว เช่นเดียวกับประเทศไทย แม้ว่าในร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. จะระบุถึงข้อมูลห้ามประมวลผลแล้วก็ตาม แต่ยังมีข้อจำกัดที่ไม่ครอบคลุมถึงรายละเอียดต่าง ๆ เหมือนเช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล ค.ศ. 1998 ของประเทศสหราชอาณาจักร

กฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลระหว่างไทยและต่างประเทศ ซึ่งได้แก่ประเทศสหราชอาณาจักร สหภาพยุโรป ยังมีความแตกต่างกัน เนื่องจากประเทศสหราชอาณาจักร

ได้สังเกตเห็นถึงความสำคัญของข้อมูลส่วนบุคคลเป็นอย่างมาก โดยได้ให้ความสนใจกับรายละเอียดเล็กน้อย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าไม่สำคัญในการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล แต่เพื่อเป็นการป้องกันสาเหตุที่อาจเกิดจากรายละเอียดเล็กน้อยเหล่านี้ ที่อาจจะลุกลามเป็นปัญหาใหญ่ขึ้นมาได้ การป้องกันโดยมีมาตรการที่รัดกุมแสดงให้เห็นว่า ประเทศสหราชอาณาจักรมีการปกป้องและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเข้มแข็ง และมีบทลงโทษที่ชัดเจน ในสหภาพยุโรปมีหลักการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นมาตรฐาน ทั้งการแสดงความยินยอม และการอนุญาตให้ประมวลผล แต่ระบุประเภทของข้อมูลส่วนบุคคลยังเป็นการระบุการแบ่งประเภทข้อมูลส่วนบุคคลอย่างกว้าง และไม่ชัดเจน แต่ในประเทศไทย การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมีการวางกฎระเบียบข้อบังคับอยู่ทั่วไป แต่ในทางปฏิบัตินั้น ไม่เป็นไปตามกฎและระเบียบ ทำให้เกิดการฝ่าฝืนขึ้น และบทลงโทษของไทยไม่ร้ายแรงเท่าที่ควรจึงทำให้มีการส่งละเมิดต่อข้อมูลส่วนบุคคลกันมากยิ่งขึ้น ซึ่งหากร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ได้ประกาศใช้ คาดว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่สำหรับองค์กรภาคเอกชนหลากหลายแขนงซึ่งเกี่ยวกับการนำเอาข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้อย่างแน่นอน อย่างไรก็ตามร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ยังคงต้องมีการปรับและแก้ไขต่อไป เพื่อให้ได้หลักการคุ้มครองที่ทัดเทียมกับประเทศสหราชอาณาจักร และเป็นสากลมากยิ่งขึ้น